

۰۰۰۰۰۰۰۰۰ اینها دروغ است؟

وزیر داخله - مطلب اول صحیح است برای طامون نگذاشته اند حمل بشود ولی مطلب ثانی اصل ندارد همچو چیزی نیست.

آقا میرزا محسن - مطالب حکومت خراسان از اینها بالاتر است حکایت این که گفته اند نیست همه کس میدانند

حاجی سید ابراهیم - اینها تیرا که بعوض مالیات فروختند دروغ نیست آنها مسلمان نبودند رعیت ایران نبودند؟

وزیر داخله - در مقام تحقیق و رسیدگی این مطلب مستقیم البته رسیدگی میشود

محقق الدوله - حاکمی که مسلمانان را بفرود مجازاتش چیست و دولت باو چه باید بکند پس ما برای چه اینجا بوکالت نشستیم ماراهم ببرند بفرودند آنها مگر غیر از ما بودند؟

وزیر داخله - البته تعقیب و رسیدگی میشود و دولت هم اورا مجازات خواهد کرد.

آقا سید حسن تقی زاده - من عرض میکنم این مطالبی که از حکومت خراسان میگویند دیگر جای شبهه نیست تا تحقیق بشواید.

وزیر داخله - تا بلامالبین نرسد بحرف های مردم تمبشودا کتفا کرد مردم خیلی حرف میزنند.

آقای سید حسن تقی زاده - آنها در همه جا دست دارند و میتواند بهزار حيله و تدبیر امر را مشتبه سازند و مجاجه کنند لذا نمیشود که بلامالبین تحصیل اطلاع کرد مطالبی که همه دان شد یقینی است.

وزیر داخله - چرا بعد از تحقیق معلوم می شود.

آقا سید محمد مجتهد - کار های آصف الدوله بالاتر از اینهاست شاید که معزول بشود خیلی خرابها کرده.

وزیر داخله - البته بعد از تحقیق چرا ولی حال نمیشود معزول بشود زیرا که بدولت ضرر میخورد

حاجی شیخ حسن - پس چرا در شیراز در مدت یکسال سه حکومت تغییر میکنند این ضرر دولت نیست ولی آصف الدوله معزول بشود ضرر دولت است؟

وزیر داخله - چون شیراز مالیاتش ترتیب داشت و در محل باقی نبود.

آقا سید حسن تقی زاده - از بابت و کلا حکم بفرمایید که زودتر انتخاب شده بیایند.

وزیر داخله - صورتی بنویسید که کدام ولایات است بهمان ترتیب تلگراف بحکومت ها میکنند که بفرستند.

آقا میرزا محمود خوانساری - هر گاه می خواهید بخوبی از ترتیب حکومت خراسان اطلاع پیدا کنید آصف دفتر را بخواهید حاضر است که صریحاً مطالب را شرح بدهد.

حاجی شیخ حسن - اگر بخواهید خیانت آصف الدوله را ثابت میکنند بعد از ثبوت عزلش کنید.

سعد الدوله - حالا از آمدن آقایان وزرا قدری از کارها تمهید و انشاء الله بهر امی ایشان

همه کارها تمهید میشود اگر ایشان از دو ماه پیش تشریف می آوردند چقدر از کارها پیش میرفت و چقدر حالا جلو بودیم.

وزیر مالیه - بسیار خوب است همه حاضرند که بیایند ولی میدانید که من چقدر حکار دارم و گرفتارم خودم خواسته بودم روز سه شنبه گذشته بیایم ولی نشد هذر میخوام دیگر امروز حاضر شدم اما مطلب همانست که عرض شد باید با آن کمیسیون کار مرتب و اصلاح شود.

سعد الدوله - در خدمت صدارت عرض کردم و ایشانهم فرمودند باینکه هر روزی کاردارند معاون ایشان حاضر بشود.

وزیر مالیه - معاونی که در مطالب اساسی سؤال وجواب نمایندند ازیم اورا باید خودم حاضر بشوم ولی برای سؤال و جواب دفتر و کتابچه مالیاتی هست.

آقا سید محمد مجتهد - حکومت خراسان باید همین طور ظلم و تعدی کند و باشد عزل و مجازات نیست؟

وزیر داخله - چرا البته بعد از رسیدگی و تحقیقات لازم دولت رعیت خودش را میخواید آنچه لازم مجازات است بعمل خواهد آمد.

مذاکرات دارالانشوای ملی
شنبه ۴ ذی حجه الحرام

صورت مجلس روز پنجشنبه بطور خلاصه قرائت شد

آقا سید حسین - شنیدم امروز روز تاجگذاری بود صحیح است یا خیر (بعضی گفتند بلی صحیح است)

آقا سید حسین - اگر صحیح است پس تیرا بمجلس اطلاع ندادند و کلارا خبر نکردند نمایندگان ملت در تاجگذاری باید حاضر باشند.

آقا سید محمد تقی - این حرف صحیح است باید از طرف مجلس و کلام حضور داشته باشند.

آقا شیخ حسین - جواب میدهند که علماء روحانی که نماینده ملتند حضور داشتند.

آقا سید حسین - علماء از جانب خودشان بودند ربطی بوکلا ندارد جناب رئیس بودند بعنوان دیگر و جناب سعد الدوله بودند بعنوان دیگر بعنوان مجلس نبود.

آقا میرزا محمود خوانساری - خوب است از جناب رئیس سؤال کنید که در سایر دول مشروطه تاجگذاری بچه ترتیب است

آقا میرزا طاهر - سلطان سلطان ملت است باید از طرف ملت تاج بگذارند و مجلس نماینده ملت است.

رئیس - من در این باب اطلاع کامل شخصی ندارم چه عرض کنم

آقا سید حسین - اگر تاجگذاری هست چرا نباید از هیئت مجلس جمعی از نمایندگان ملت باشند؟

آقا میرزا محمود - حالا که اول مجلس است اگر میتواند مطالبه حق خودش را بکند و بلامدها نمیتواند کاری از پیش ببرد.

حاجی معین التجار - بعضی از وکلا حاضر بودند رئیس و سعد الدوله.

آقا سید حسین - رئیس از طرف مجلس نبود بعنوان دیگر بود آقا میرزا محسن بود بعنوان علما بود سعد الدوله بود بعنوان وزرا بود دودخنی بعنوان

مجلس ندارد غرض اینست که اگر بمجلس اطلاع میدادند دعوت میکردند بهمان یک نفر رئیس هم ما قناعت میکردیم حرف در اینست که اعتنائی بمجلس نکردند.

آقا میرزا محمود خوانساری - چطور فلان طبیب را دعوت میکنند و کلارا دعوت نمیکنند.

آقا سید محمد تقی - مجلس در این باب چیزی بصدارت بنویسد که چرا از هیئت مجلس دعوت نشده است؟

آقا سید مصطفی - باید ملاحظه کرد که اگر در این باب نوشته شود نتیجه دارد یا نه؟

صدیق حضرت - من میگویم نتیجه بدی دارد اگر بعد ها همچو کاری اتفاق بیفتد تکلیف مجلس معلوم است این مطلب که کدشت برای امورات بعدی نمر دارد

آقا میرزا محمود خوانساری - باید نتیجه را این قرارداد که همین یکی دو روز ازو کلا دعوت شود.

آقا میرزا حسین قلی - مجلس باید بحقوق خود را مطالبه کند.

حاجی سید آقا - شاید امروز علماء را دعوت کردند روز دیگرو کلارا دعوت نمایند.

صدیق حضرت - باید چیزی در این باب نوشت.

رئیس - بنویسید فردا خوانده شود بفرستید

خیاط باشی - خوب است همین امر را نوشته شود و خوانده شود.

رئیس - این چیزی نیست حال که موقمش گذشته بنویسند میدهم

بعد آقا سید محمد تقی لایحه از طرف انجمن اتحادیه آقایان طلاب قرائت کرد که عین آن درج میشود.

لایحه آقا محمد تقی هراتی در خصوص نظامنامه داخلی مجلس

دیروز در مدرسه سیهسالار قدیم جمعی کثیر از علماء و سادات و طلاب و معترمین که هواخواهان مجلس محترم شورای ملی و همه هفته مجلسی دارند حسب الممهور انجمن آنها در آنجا متفق بود جناب مستطاب آقا شیخ محمد علی سلمه الله که یکی از دانشمندان فاضل و خردمندان عاقل مدرسه مبارکه فخریه است حسب العیل اهل انجمن برخاست در کمال فصاحت و بلاغت نطقی صحیح و بیانی صریح که معجل از آن مفصل پس از ستایش یزدان پاك و درود برسید لولاک و اولاد طاهرینش سلام الله علیهم اجمعین این است که غرض از تأسیس این اساس و تشکیل این اجلاس

و سایر مجالس و محافل هواخواهان ملت تقویت مجلس محترم شورای ملی و اعضاء آن بوده و میباشد بعون الله تعالی اکنون که مجلس ملی در کمال اطمینان و خوی بتوجهات کلان امام عصر عجل الله تعالی فرجه دایر و قانون اساسی آن از طرف نفر بن الشرف ملوکا مرحمت و در مجلس قرائت شد دیگر بهیچ قسم از اقسام اعضاء محترم آن مجلس مقدس بهانه از برای تعطیل و تعویق درآورد ندارند.

و حسب المقرر مشغول مذاکرات خودشان بوده و بیایند اگر چه این اجلاس هم چون غیر مرتب و غیر منظم است فعلا مفید فائده نیست (اعمال الله بعدت بهد ذلك امرا) بواسطه آنکه اگر یکی از متخیرین

میخواهد مطلبی اظهار کند بمجرد عنوان دیگری داخل در مطلب اوست و نیکی ندارد نطق او مبنی شود تا آنکه نویسنده و وقایع نگاران یا تماشاچیان بیانات او را بتوانند درک کرده بنویسند یا بشنوند بسبب این بی ترتیبی روزنامه (مجلس) هم خیلی منوش است و علاوه بر اینکه کسی از او منتفع نمیشود اسباب ملن و شتم است عصباناً پندیده اظهار داشت که چون تویکی از منتخبین و اعضاء آن مجلس معترضین و در این مجلس هم حضور داری دیگر محتاج نیست که از طرف این انجمن لایحه به مجلس عرض شود عیناً مطالب ما را در مجلس عنوان و از طرف عموم نمایندگان که اولاً نظامنامه داخلی مجلس را در موقع اجراء بگذارد و ثانیاً بقیه منتخبین ولایات را جدا بخواهد که مجلس تکمیل شود و بعضی مطالب دیگر هم در آن مجلس استعلام کردند.

بند در جواب اولاً نایباً از جانب اعضاء محترم این مجلس اظهار تشکر و امتنان از اقدامات و اهتمامات آن حوزة مقدسه در وطن دوستی و ملت خواهی و تقویت دهرای از این مجلس و اعضاء آن بهائوری که شایسته بود سکرم و در مطلب ثانیه که راجع به منتخبین ولایات بود جواب دادیم که روزی چند جناب مستطاب وزیر داخله در مجلس تشریف داشتند اعضاء محترم مجلس آنچه لازم بود در این باب بجناب مزبور اظهار نظر فرمودند که از طرف خودشان بحکام ولایات تلگراف بفرمایند ایداً منتخبین را تعیین سریعاً و عاجلاً روانه کنند و در خصوص مطلب اول که راجع به اجراء نظام نامه داخلی است اظهار کردیم که اعضاء محترم مجلس کمال جد و جهد در اجرای آن داشته و دارند لیکن مانع از پیشرفت این مقصود شما و امثال شما راهم ندانند تا آنکه کون کون که شما اهل و طالب اجرای آن هستید فردا در مجلس در حضور محترم عام اعضاء آن مجلس شریف این مطلب را اظهار و استماعی اجراء آن را نخواهم نمود بقیه شوالایان ایشان را هم از طرف مجلس جواب دادیم که بیان آنها موجب تطویل است لهذا بر حسب تنای آن حوزة مقدسه اول سبب در مقام اجرای نظامنامه داخلی سعی و کوشش دارد این بنده است که جدا از جناب رئیس استداما میکنند که فصول مجرره و اصول مقرر در آن نظامنامه را یک یک در موقع خود اجرا فرمایند که مصداق (کبر مقتا عند الله ان تقولوا امالا تفلون) نباشیم و این مطلب بر همه کس خاصه بر اعضاء نظامنامه و این یک در موقع خود اجرا فرمایند که مصداق (کبر مقتا عند الله ان تقولوا امالا تفلون) نباشیم و این مطلب بر همه کس خاصه بر اعضاء محترم این مجلس ظاهر و آشکار است که امروزه تمام دول و ملل چشم دوخته و گوش فرا داشته که مذاکرات اهل این مجلس را ببینند و بشنوند و پایه و مایه هریک از ماها را از تکلمات و طریق مذاکرات این مجلس بدست بیآورند ما که بطور یقین میدانیم که هر تکلمیکه در این مجلس میکنیم بقره سیم تلگراف در اطراف عالم منتشر خواهد شد چرا قدر خودمان را ندانیم و حق خودمان را در نمایندگی ملت ادا نکنیم هیچ میدانیم در کجا نشسته و برای چه امور بزرگی اجلاس کرده ایم باید دقیقه و آنی غفلت نوروزیم و حقوق موکلین خود را ضایع نکنیم و اوقات خودمان را به بطلات صرف ننماییم امروز هریک از ماها حافظ حقوق چندین هزار نفر بلکه با اعتباری حارس مدوسی کروور تقویم امروز این مجلس را ما با اعتماد خود ان مجلس مقننه میدانیم و هنوز در انتظام یک مجلس

بیک اطمان حکم عیارت از این اطلاق فایده مجلس است معلوم سر کردیم بطور میثاقیم که برای مملکت و مملکت ایجاد قانون و تاسیس اساسی نائیم (تأمینر انناس بایر و تنسون انفسکم) بر هریک از ما لازم است که اولاً خود را در تحت قانون بیادیم آنوقت پس از قانونی شدن آن قوانین را در مملکت مجری و معمول داریم ما که میخواهیم قوانین کلی را در این مملکت با اکثریت آراءه یا اتفاق در دوازده مملکت مجری سازیم اگر بر ما ایراد کنند چنانچه کرده اند که شافانونی از برای تنظیم خودتان وضع کرده بود با الا قانونی هم برای داده اند و هم چاپ کرده در همه نقاط منتشر نموده اند در هر دو موقع اجرا میکنند چه جواب خواهیم داد اگر بگوئیم ما را قبول نداریم خواهند گفت (لم تقولون مالا تفلون) اگر بگوئیم نکفتم خیانت پرورگی است کما انما بملت کرده ایم بواسطه آنکه تماماً حاضر بوده و رای داده ایم اگر منتخبین ولایات یکپوشه ما نبوده ایم این نظامنامه نوشته شده است جواب گفته خواهد شد که بموجب اصل ششم در قانون اساسی منتخبین طهران لدی الحضور حق انعقاد مجلس را داشته مشغول مباحثه و مذاکره میشوند رای ایشان در مدت غیبت منتخبین ولایات منوط اعتبار در اجراء است اگر بگوئید که قانون اساسی بعد از نظامنامه نوشته شده است جواب داده می شود که مفاد این عبارت در ماده نوزدهم نظامنامه انتخابات که قبل از تحریر این نظامنامه داخلی است نوشته شده و بصح رسیده است باری اگر مورد داخله این مجلس بموجب نظامنامه مرتب و منظم شد یقین است که تمام آراء صائبه و افکار بدیهه ما در خیر خواهی و مصالح عموم ملت و دولت مجری و معمول خواهد شد والا بشیر از این ترتیب گمان نبلکه جهت خودمان را معلول و سرگردان کرده ایم اگر در مجلس بموجب نظامنامه یک مطلبی کلام طرف یکی از اعضاء اظهار میشود در همان مطلب کمال اهتمام بعمل بیاید البته نتیجه حاصل خواهد شد و کسی هم دیگر حق بعضی ایرادات و اشکالات ندارد اما چنانکه تا یک مطلبی اظهار میشود فوراً دیگری بی ربط مطلب دیگری عنوان میکنند از هر طرف و کنار یکدیگر صدای بلند میشود هر سه چهار نفر در یک مطلب مذاکره و مشاجره مینمایند که آن مطلب اول از میان می رود اهل مجلس تا دو ساعت مشغول مباحثه و مذاکره اند بالاخره منتج نتیجه نیست اگر چه جسارت است لیکن با کمال ادب عرض میکنم که جناب رئیس هم قدری در اعمال و وظائف ریاستی خودشان قصور دارند البته باید شخص رئیس بدون ملاحظه و ظایف ریاست خود را بعمل بیارند مثلاً اگر مطلبی از طرف یکی از اعضاء عنوان شد بنده خواستم قبل از انمام نطق آن تکلم با آنکه برخلاف نظم و ترتیب مقرر حرکت کنم بدون ملاحظه مرا منع و رد کنند رفته رفته امورات مرتب و مجلس منظم خواهد شد این مطلب هم بدیهی است که امورات تدریجی الحصول است نه آنی الحصول بنده عرض نمیکند که تمام فصول و مواد نظام نامه داخلی امروز مجری و معمول شود البته هر ماده و فصلی را در موقعی که مقتضی است معمول دارند مثلاً از همه الزم اینست که محل نطق معین باشد و تند نویسان مجلس و وقایع نگاران روزنامه ها نزدیک آن محل بنشینند هر کس که میخواهد سخن بگوید یا مطلبی اظهار کند در آن محل با اجازه رئیس برود با کمال

آرامی بشمیکه بتوانند تند نویسان از همه بر آید آن مطلب را نطق و تکلم کنند ولی معنی نماند که بنده نیکیوم جنباً شخصی ناطق مجبور است که در آن محل معین برود شاید بعضی چنین رای بدست آورین عرض بشود ما تصویب نفرمائیم لیکن ممکن است که اگر کسی میخواهد از جای خود حرکت کند و مطلب مهمی هم دارد در یک ورقه بنویسد بدمد یکی از منشیان مجلس قرائت کند تا این ترتیب پیش نیاید مجلس منظم و مرتب خواهد شد روزنامه صحیح نوشته نمیشود و این روزنامه جاتی که تاکنون نوشته شده است جزایه افتضاح و انفعال چیز دیگری نیست کمان بنده مجلس بی روزنامه بهتر از انتشار این گونه روزنامه ها است همه میدانند که این روزنامه در تمام نقاط ایران بلکه در اغلب بلاد خارجه منتشر میشود چرا که خودمان را برای این امر جزئی مورد ملن و شتم دوست و دشمن بنمائیم اگر عراض من صحیح است البته جناب رئیس باید اول خودشان را در تحت این قانون بیآورند تا دیگران تاسی کرده بدون خجالت اقدام نمایند.

بیاورند برود روی آن عنوان نمائید اول عیابین کار را بکنید تا دیگران تاسی بشمایند گفته بسیار خوب است بیآورند.

حاجی شیخ علی - همین قدر تمام شد که باید قالیچه بیآورند برونه روی آن نطق کنند ما که حاضر نیستیم شما حاضرید بشاید کمی گفته باید محل نطق جای معینی باشد همینطور که نشسته و صحبت میکنیم چه عیب دارد هر آنی نمیشود برخاست و رفت آنجا و دو کلمه حرف زد میخواهید برای نوشتن حرفها را بترتیب بزنید و در هم نزنید.

آقای میرزا ابوالحسن خان - تا محل معینی نباشد منظم نخواهد شد.

حاجی شیخ علی اگر منظم نمیشود آنطور هم منظم نتواند شد.

آقای میرزا ابوالحسن خان - هر کس نیروی بآن محل لایحه بدهد دیگران بخوانند.

حاجی شیخ علی - بعضی مطالب است نه لایحه نیست سؤال و جواب است رد و پست است نمیشود از پیش ایشان لایحه نوشت.

آقای سید محمد تقی - مجبور نیستند که قالیچه باشد و از مکان خود حرکت بکنند برونه دو آنجا نطق کنند مقصود اینست که نطق ها در هم نباشد و از هر گوشه صدا در نیاید.

آقای میرزا ابوالحسن خان - این مطلب غیر ممکن است که تا محل نطق معین نباشد از روی نظم و ترتیب نطق کنند.

آقای سید حسن تقی زاده - میخواهید رای بگیری هر گاه اکثریت آراء شد عمل نمائید.

آقای سید محمد تقی - باید قدری تأمل کرد در این باب بعد رای گرفته شود بدون تأمل نمیشود.

آقای میرزا ابوالحسن خان - همان نظامنامه داخلی را که رای دادند این مطلب هم جزو آنست میتوان او را منوط اعتبار قرار داد.

حاجی شیخ علی - حالا این مطلب در نظامنامه داخلی هست که باید روی قالیچه یا کرسی نشست و نطق کرد.

(بعد آن فصل از نظامنامه را خواندند که و کلا میتوانند در موقع طبق اذن از شخص رئیس بگیرند و برونه در محل نطق نطق خودشان را تمام کنند بدون اینکه کسی دیگر در وسط نطق حرف بزند.)

حاجی شیخ علی - این جالظ میتواند هست نه اینکه مجبور است اینکار را بکنند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - در هر مطلبی لازم نیست بعمل معین برود از برای مطالب کلیه و نطق مفصل بالایحه باشد باید اینکار را بکنند و الا آنوقت در روزی یک مطلب تمام نخواهد شد.

صدیق حضرت - عرض دارم پس در آن اطاق بزرگ که باید مسجدی بنشینند آنوقت در آن گوشه اگر کسی بخواند نطق کند بطور دیگران بنشینند پس باید از روی ترتیب باشد.

حاجی شیخ علی - اطاق برای نطق ماست ما برای اطاق لازم نیست که ما بنشینیم ساخت اطاق نطق کنیم.

رئیس - اینکه شما میگوئید نمیشود هر گاه و کلاهی سایر ولایات آمدند لابد باید در اطاق بزرگ و بهمان ترتیب باشد.

حاجی محمد اسمعیل آقا - بی امروزه عیاباً همین طور که عرض کردم صلاح است که نطقهای مفصل و لایحه جات در محل معین باشد ولی نطقهای جزئی در همان مکانی که نشسته اند باشند.

رئیس - چون مردمان خارج هم میخواهند که مذاکرات مجلس را بدانند و برای این کار روزنامه قرار دادند و تند نویسان و وقایع نگاران روزنامه در وقتی که شخصی از جای خودش حرکت میکند او را میشناسند و اسم او را می نویسند و بعد در آن محل نطق او را می شنوند و می نویسند بنویسند دیگر نمیخواهند ببینند که این کیست که نطق میکند یا اینکه حرف او را نشنوند این ترتیب روزنامه که نداشتنش بهتر است آخر مردم خارج بامیخندند.

حاجی بحر العلوم - هر وقت مقتضی شد در اطاق دیگر آنوقت آنطور رفتار بنمایند عیال همینطور عیب ندارد.

آقای میرزا حسن علی - پس هر کس می خواهد نطق کند از رئیس اجازه بگیرد.

آقا سید حسن - این مسئله جزو فصول نظامنامه شمامست.

آقای سید مهدی - خوبست نظامنامه بانک ملی را که بنا بود قرائت بشود بخوانند.

آقای سید حسن تقی زاده - دو مطلب داریم یکی مسئله نوشته علیحده در باب انفصال است نمی دانم آنرا دادند یا ندادند.

رئیس - صورتی داده بودند چون خیلی عبارات آن در هم بود ولی سندیت داشت او را ضبط کردیم و گفتیم صورت دیگر بدهند هنوز آن صورت ثانی نرسیده.

آقای سید حسن تقی زاده - مطلب دیگر در خصوص سیادان از انلی است.

(بعد لایحه دادند خواندند که سه هزار نفر از سیادان از انلی این همه تشکی و تظلمی که کردند چرا کس و بظلمات ایشان رسیدگی نکرده است)

صدیق حضرت - بنده عرض کنم که ما این مطلب را در یکماه قبل بوزارت خارجه نوشتیم و اعتبار معلوم شد که این اعتبار نامه آخریست بعد آن امتیاز نامه اولی را خواستیم مضایقه کردند هنوز ندادند امروز هم همین مطلب را خواستیم از وزارت خارجه نمیدانم تکلیف ما با وزارت خارجه چیست.

آقای سید حسین - با کسی که دوام است امتیاز نامها نمیده چه باید کرد.

صدیق حضرت - دوام نیست یکماه میشود.

آقای شیخ حسین - تا حال بقانون منهد ما هر ظلمی که واقع میشود مشغول سلطان بود از وقتی که نظام نامه آمد مشغول دزد زدن و رسول هیئت مجلس است باید جواب تظلمات مردما بگوید.

آقای سید حسین - وزیر امور خارجه امروز خودش را مسؤل نمیداند مجازات اینگونه وزیر که مسامحه کند و جواب نگوید چیست ؟

صدیق حضرت - جناب رئیس فرمودند که در این باب چیزی بصدارت بنویسند ار سه ماهه وزیر امور خارجه (امتیاز نامه بانک ملی را قرائت کردند)

(امتیازنامه بانک ملی ایران)

چون اراده خاطر اہام مظاهر ملوکانه بر این علائق فرموده که بعضی تکمیل علائم را منتخا ابواب ثروت و مسامت نسبت بقاطبہ اماہی دولتخواہ ایران ادارہ بانک ملی در تمام ممالک محروسہ تاسیس ودایر بشود بموجب این فرمان ہمایون کہ از تاریخ شہر ذیحجہ العرام ۱۳۲۴ یونہ ذیل شرف صدور می باید دولت علیہ ایران اجازہ ایجاد بانک ملی بمؤسسین بانک مزبورہ مرحمت نموده و محض تشویق مؤسسین و امیدواری عموم ملت ایران امتیازات مندرجہ در این فرمان ہمایون را مطابق فصول مرقومہ بیانک ملی ایران واگذار میفرماید .

فصل اول - بانک ملی از شرکت عامہ تبعہ ایران تشکیل و ایجاد می شود کہ ہر کس بتفارت وجہی در بانک گذاردہ اسہام از بانک بگیری .
فصل دوم - جمیع ہایدات دیوانی از ہر قبیل در طهران و سایر بلاد باید تحویل بانک ملی شود و تمام مخارج دولت را از ہر قبیل این بانک بخواہ وزیر مالہ خواهد پرداخت .
فصل سوم - بانک ملی میتواند ممالک تجارتی ورہن املاک را بقانون شرع مطاع بنماید و ہمچنین خرید و فروش بیروت تجارتی داخلہ و خارجہ و قرض واستقرض را بتراضی طرفین دایر نماید .

فصل چہارم - مطابق قرارداد جداگانہ کہ مرتب خواهد شد حق امتیاز بلیت رایج (بانک نوت) در تمام ممالک محروسہ بعد از انقضای مدت امتیاز بانک شامشامی یا انقراض حق امتیاز آن بموجب قرار نامہ بالانحصار مخصوص بانک ملی خواهد بود .
فصل پنجم - بانک ملی حق دارد در تمام نقاط ایران احداث راہہای آہن مطابق قراردادیکہ بعد مرتب خواهد شد بنماید و ہمینطور می تواند راہ ہای شوستہ را باستثناء آنچه امتیازش سابقا بدیگران دادہ شدہ بموجب قرار داد جداگانہ احداث نماید اگر دیگری برای کشیدن راہ آہن و شوستہ حاضر مکررد بانک ملی یا تسادای شروط حق تقدم خواهد داشت .

فصل ششم - بانک ملی می تواند در اراضی موت و املاک دولتی انکشاف و استخراج معادن نماید و از منافع وعوائد آن بعد از وضع کلیہ مخارج صدی دہ بدولت علیہ عاید دارد و سایر شروط بموجب قرارداد جداگانہ است کہ بین دولت و بانک ملی منمقد خواهد شد و ہر گاہ معادن طلا و نقرہ و جواهرات این بانک انکشاف و استخراج نماید حق دولت از منافع آن بموجب قرارداد جداگانہ خواهد بود .

فصل ہفتم - دولت علیہ امتیاز غواسی در خلیج فارس و استخراج مروارید را ؛ بیانک ملی ایران واگذار میفرماید صدی دہ از منافع حاصلہ حق دولت خواهد بود .

فصل ہشتم - در مواضعی کہ برای مسکوکات رایجہ نقرہ جہت ضرابخانہ دولتی لازم شود این بانک در آوردن نقرہ و فروش بضرابخانہ حق تقدم خواهد داشت باتساوی شروط .

فصل نہم - از آنجا کہ معاملات خزانہ دولت راجع باین بانک است و در در آتہ بلیت بانک ہم توسط این بانک منتشر خواهد شد لہذا دولت علیہ حق ماسور کردن دفنر مفتش برای این بانک خواهد داشت کہ در تمام امور این بانک تفتیش و رسیدگی نماید مفتشین مذکور ہر وقت

مقتضی بدانند می توانند انجمن ادارہ وانجمن ہومی شرکاء را آختبار واحضار نمایند و در مشاورت آنها خود حاضر شدہ و داخل مذاکرات بشوند و نیز ہر زمان می توانند رسیدگی بذفاتر ومسابقات ومعاملات بانک نمایند .

فصل دہم - فروش وانتقال و امتیازات مندرجہ درین فرمان بشبہ و باشرکت خارجہ از ہر قبیل کہ باشد قویا ممنوع و کانام بکن خواهد بود و مکنذا فروش وانتقال اسہام این بانک تبعہ خارجہ نیز ممنوع و از درجہ اعتبار ساقط است و اگر بورات یا تبدیل تابعیت باشد باید در مدت یکسال تبعہ داخلہ فروختہ شود و اگر صاحب اینگونہ اسہام ہر فروش آنها مسامحہ نماید انجمن ہومی شرکاء باید در مرقوع اجلاس سالیانہ ہمہ اورا از شرکت تبدیل بنقدنمودہ وجہ اسہام اورا امانتاً در بانک نگاہ دارند تا صاحبش بیاید و بکشد .

فصل یازدہم - در مواردیکہ برای دولت علیہ منظورای بطور استفراض لازم باشد این بانک باندازہ یک خمس سرمایہ خود را بموجب قرار داد جداگانہ بدولت قرض خواهد داد .

فصل دوازدهم - مدت امتیاز این بانک ۱۱۰ سال است پس از انقضای مدت بانک ملی حق دارد با شرایط مقتضیہ وقت تجدید امتیاز بنماید .

حاجی محمد اسمعیل آقا - در آن شرط ورائت یک اشکالی بنظر می آید دیگر مجلس نمیدانم چہ طور مصلحت میدانند .

آقا سید حسین - آن کافندی کہ باید نوشتہ شود در باب شیلات بصدارت این ہم خوبست کہ در آنجا درج کنید کہ سیدہار زمانیکہ گمرک باو بودہ است صد و پنجاہ ہزار تومان مال دولت را خورودہ است و حساب پس ندادہ مقاصد حساب ندارد حالا میخواہد برود بحکومت رشت دیروز ہم کہ مذاکرہ شد ما از گذشتہ حق داریم صحبت کنیم اول حساب خود را رسیدگی کند آنوقت برود بحکومت .

رئیس - این مطلب بکلی خارجست و ربطی باین موضوع ندارد دردہ سال بیش گمرک باو بودہ است برفرض ہم بخواہید رسیدگی کنید ربطی باین کافند ندارد .

آقا سید حسین - چرا در همان ذیل اشارہ بشود بصدارت کہ اول این حساب را رسیدگی کند بعد برود بحکومت .

مذاکرات دارالشورای ملی یکشنبہ ۵ شہر ذیحجہ الحرام

آقا سید محمد مجتہد - عریضہ از اہل تنکابن دادہ بودند قرائت شد کہ حکومت این جا مانع از انتفاہست مجلس در این باب حکمی بنماید کہ انتحاب صورت بگیرد .

آقا سید محمد تقی - این مطلب در عہدہ وزیر داخلہ است .

حاجی شیخ علی - این نویسنده خیلی جرأت کردہ است کہ اینقدر نوشته است .

آقا میرزا طاہر - دیروز ہم در این باب مذاکرہ شدہ بود ولی باید بو وزیر داخلہ رجوع کرد .

آقا سید محمد - پس خوبست در این باب بو وزیر داخلہ چیزی بنویسد کہ حکم کند مانع از انتحاب نباشد .

(صورت مجلس دیروز را آقا سید تقی قرائت کرد)

آقا سید محمد - در باب امتیاز لیانازف با از انزلی تلگراف کردہ اند کہ بتعریک فرضیں مارا میگیرند حبس میکنند و ظلم و تعدی مینمایند آخر فراری در این باب دادہ نشد .

آقا میرزا محسن - باشد در این باب بصدارت تشکی از وزیر امور خارجه بنویسند .

آقا سید محمد - ہمہ اش می نویسید جوابی دادہ نمیشود فایده اش چیست ؟

صورتی کہ در این باب بصدارت نوشته بودند و از تسامح و تمطل وزارت خارجہ در این امر تشکی کردہ بودند قرائت شدہ .

آقا میرزا طاہر - آیا در نظامنامہ هست کہ در ہر باب اگر وزیر مشول ظفرہ و تسامح کرد باید بصدارت رجوع و ایشان از وزیر بخواہند یا آنچه تکلیف است در مقام ظفرہ باید بالنسبہ بو وزیر مشول بمثل بیاید .

آقا سید حسین - همین است کہ میگویند نمی شود متصل بصدارت نوشتہ .

حسنعلی خان - این کافند وزارت خارجہ بیش از نظامنامہ نوشتہ شدہ یا بعد (گفتند کراہ نوشتہ شد ہم قبل و ہم بعد) .

حسنعلی خان - ضروری ندارد این دفعہ ہم بصدارت بنویسد بعد تکلیف معین است .

آقا میرزا طاہر - تا ما تسامح میکنیم همین است کہ ہست یعنی هیچ کاری از پیش نمیرود .

امین التجار - حالا این طور کہ بصدارت نوشتہ اند این دفعہ بفرستید همین ندارد .

آقا میرزا محمود اصفہانی - تا نظامنامہ نیامدہ بود جناب رئیس میگفتند ما هنوز نظامنامہ نداریم حال کہ نظامنامہ آمد آن ہم بتکلیف خودمان بقانون نظامنامہ عمل نمیکنیم .

رئیس - پس شما نظامنامہ را نخواستہ اید ؟

آقا میرزا محسن - در نظامنامہ چہ هست کہ مثالی باین ترتیب است در موقع ظفرہ باید بصدارت رجوع کرد .

حاجی شیخ علی - در باب وزیر دول خارجہ در اینجا مطلبی دارد خوبست بخواہند تا معلوم شود (دو فصلی کہ متعلق بو وزراء مشول بود قرائت شد) کہ خلاصہ مضمون آن این است:

مطلبی کہ توضیح آن از وزیر مشول خواستہ شود وزیر از جواب ناگزیر است وبدون عذر موجه نباید از اندازہ اقتضا تاخیر شود .

و در صورتیکہ مستور داشتن مطلبی موافق صلاح دولت و ملت باشد باید بعد از مدت معین در مجلس اظهار شود .

آقا میرزا طاہر - این فصول نظامنامہ قانون دولت هست یا نہ ہر گاہ وزیر مشول مخالفت باین قانون نماید باید عزل اورا از پیشکام ہمایونی خواستہ .

آقا میرزا محسن - تا وقتیکہ حاضر نشدہ و عذرش ثابت نشدہ نمیتوان عزلش را خواست .

آقا میرزا طاہر - ظفرہ و تمطل ہم مثل عدم ہدراست چہ فرق میکنند .

آقا شیخ حسین - در چندی قبل در وقت